

2026 оны 04 дүгээр сарын 16-ны өдөр

НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Алсын хараа-2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 3 дугаар зорилгод “Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин өрхийн орлогыг тогтвортой нэмэгдүүлж, идэвхтэй бүтээлч гэр бүлийг төлөвшүүлэн, хэрэгцээндээ нийцсэн байр сууц бүхий, хөрөнгө оруулалтын таатай орчин, нөхцөлд өрсөлдөхүйц бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэн өрх, гэр бүл, өөрийгөө тэтгэн амьдрах боломжтой, сэтгэл хангалуун амьдрах нөхцөлөөр тэтгэгдсэн дундаж давхаргыг бүрдүүлнэ.” гэж, 3.3 дахь зорилгод “Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, бизнес эрхлэх арга, ур чадварыг хөгжүүлж, жижиг, дунд бизнес эрхлэлтийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.” гэж, тус зорилтыг хэрэгжүүлэх I үе шатны 2 дугаар хүрэх үр дүнд “Бичил, жижиг, дунд бизнесийг дэмжих орчин бэхжиж, төлөвшсөн байна.” гэж, 4.5 дахь зорилгод “Олон улсад өрсөлдөх чадвартай бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг хөгжүүлж, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 109 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсыг 2026-2030 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”-ийн 7.1-д “Бизнес эрхлэх орчныг сайжруулж, зах зээл дэх төрийн оролцоог багасгах, шударга өрсөлдөөнийг дэмжих, бизнес эрхлэгч, хөрөнгө оруулагчийн эрх ашгийг хамгаалах, татварын болон гаалийн шинэчлэлийг гүнзгийрүүлж, Монгол Улс өрсөлдөх чадварын үзүүлэлтээр 50 орны нэг болно.” гэж заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.2.1-д “Татвар, нийгмийн даатгалын шинэчлэл” гэж заасан бөгөөд энэ хүрээнд татварын суурь тогтолцооны тогтвортой байдлыг хангах, татварын орчныг олон улсын стандартад үе шаттайгаар нийцүүлэх, бага, дунд орлоготой иргэдийн татварын ачааллыг бууруулах, хариуцлагатай татвар төлөгчийг дэмжих зэрэг зорилтуудыг тус тус тусгасан нь хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл болж байна.

1.2.Практик шаардлага

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар нь дэлхийн улс орнуудад хамгийн түгээмэл хэрэглэгддэг хэрэглээний татвар юм. Тус татварын тогтолцоо нь үйлдвэрлэлийн үе шат

бүрд нэмүү өртөг ногдуулж, эцсийн хэрэглэгч болох иргэд хэрэглээндээ төлдөг бөгөөд аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд иргэдийн эцсийн хэрэглээндээ төлсөн татварыг суутган авч түүнээс өөрсдийн худалдан авалтдаа төлсөн татварыг хасаж төлбөл зохих татварын хэмжээг тодорхойлдог.

Монгол Улс анх 1998 оноос нэмэгдсэн өртгийн албан татвар (НӨАТ)-ыг нэвтрүүлж, улмаар Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийг 2007, 2015 онд шинэчлэн найруулснаас хойш 10 жил өнгөрсөн байна. Сүүлийн жилүүдэд дэлхий нийтийг хамарсан цар тахал, геополитикийн хүндрэлтэй нөхцөл байдлаас үүдэлтэйгээр төгрөгийн ханш суларч, инфляц, хүүгийн түвшин нэмэгдсэн тул хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, аж ахуйн нэгжүүдийн мөнгөн хөрөнгө, эргэлтийн хөрөнгийг дэмжих тухай асуудал нэн чухал ач холбогдолтой болж байна. Иймд иргэн, аж ахуйн нэгжүүдэд үүсэж буй хүндрэлийг шийдвэрлэх шаардлага бий болж байна.

Хуулийн шинэчлэлээс хойших хугацаанд геополитикийн тогтворгүй нөхцөл байдал үргэлжилж, худалдааны бодлогоос үүдэлтэй тодорхой бус байдал нэмэгдэх, голлох эдийн засгуудын өсөлт удаашрах зэрэг эрсдэлүүд дэлхийн эдийн засгийн төлөвт бий болоод байна. Түүнчлэн Ойрх Дорнодод үүссэн геополитикийн нөхцөл байдал макро эдийн засгийн болон бизнесийн үйл ажиллагааны тогтвортой байдалд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлтэй байна. Иймд гадаад орчноос үүдэлтэй эдийн засгийн сөрөг нөлөөллийг бууруулах, үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах, бизнес эрхлэгчдийн тогтвортой үйл ажиллагааг дэмжих шаардлага тулгараад байна.

Монгол Улсад 2024 оны байдлаар үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийн 58 орчим хувь нь мөнгөн хөрөнгийн дутагдалтай, 29 хувь буюу 30 мянга гаруй аж ахуйн нэгж алдагдалтай ажилласан нь жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийн төлбөрийн чадвар буурах, санхүүгийн дарамтад орох, улмаар бизнесийн тогтвортой байдлаа хадгалахад хүндрэл үүсгэж байгааг харуулж байна. Иймд дээрх нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор татварын бодлогын холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2025 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдрийн 05 дугаар дүгнэлтээр шаталсан татварын тогтолцоо нь Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан шударга ёсны зарчимд нийцэж буйг онцолсон. Тус дүгнэлтэд татварын ачааллыг иргэдийн орлогын хэмжээ, төлөх чадавхтай уялдуулан шударгаар хуваарилах, орлого өндөр байхын хэрээр татварын хувь хэмжээг нэмэгдүүлэх нь орлогын ялгааг бууруулах, баялгийн төвлөрлийг сааруулах, бага орлоготой иргэдийн татварын дарамтыг хөнгөвчлөх, эдийн засгийн өсөлтийг тэнцвэртэй хангах зэрэг үр нөлөөтэй болохыг тодорхойлжээ.

Монгол Улсын Сангийн яам, татвар, гаалийн байгууллага, Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим болон Улсын Их Хурлын Тамгын газар хамтран улс орон даяар давхардсан тоогоор 11,000 гаруй татвар төлөгчийг хамруулсан 150 удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, 176 мянга орчим санал хүлээн авсан. Хэлэлцүүлгийн үр дүнд ирүүлсэн нийтлэг саналуудыг харгалзан татварын бодлогыг илүү уян хатан болгох, бизнес эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг дэмжих чиглэлээр Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах практик шаардлага үүсэж байна.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төслийн зорилго нь бизнес эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг дэмжих, татвар төлөгчдөөс татварын хууль тогтоомжийг сайжруулахтай холбоотойгоор ирүүлсэн нийтлэг саналуудыг тусгахад чиглэнэ.

1.Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар суутган төлөгчийн босгыг 400 сая төгрөг болгон нэмэгдүүлэх зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгана.

2.Татвар төлөгчийн хууль даган мөрдөлтийн түвшин, үйл ажиллагааны цар хүрээг харгалзан дотоод болон импортын НӨАТ-ын төлбөрийг хоёр хүртэл сарын хугацаагаар хойшлуулах боломжийг бүрдүүлж, аж ахуйн нэгжийн мөнгөн урсгал, уян хатан байдлыг дэмжинэ.

Түүнчлэн шаталсан татварын тогтолцоонд шилжиж буйтай холбогдуулан импортлосон суудлын автомашины гаалийн үнийн 100.0 мянган америк доллароос давсан хэсэгт нэмж 33 хувиар татвар ногдуулах зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар

Хуулийн төсөл батлагдсанаар бизнес эрхлэгчдийн мөнгөн хөрөнгө, эргэлтийн хөрөнгийн ачааллыг бууруулах, бизнес идэвхжих, тэлэх бололцоог хангах, үйл ажиллагаагаа өргөжүүлэх боломжийг нэмэгдүүлж, орлогын тэгш бус байдлыг бууруулна. Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулдаг бизнес эрхлэгчдийн үйл ажиллагаанд болон нийгэм, эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн төслийн талаар

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай нийцүүлэн боловсруулсан бөгөөд Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

---o0o---